

valt er heel wat te vergelijken, want over zaken als verschijningsvorm, indelingssystematiek en aandachtgebieden wordt kennelijk zeer verschillend geoordeeld.¹

Onder het motto „geen woorden, maar daden“ veraste de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit te Utrecht afgelopen november met de uitgave van een driedelige, 558 bladzijden tellende *Bibliografie van Utrecht 1964-1983*, op basis van een gegevensbestand waaraan een van de medewerkers van de UB al jaren in het verborgene bleek te hebben gewerkt. Men besloot zich te pantseren tegen kritiek van vakspecialisten en een als voorlopige werkuitgave geafficheerde bibliografie uit te brengen. Zo heeft geen bibliografische controle op de juistheid en de volledigheid van de gegevens plaatsgevonden. De UB wil de impasse in het denken over de Utrecht-bibliografie doorbreken door met dit concrete resultaat als uitgangspunt een discussie over de meest wenselijke opzet uit te lokken.

De bibliografie bestaat uit een doorlopend genummerde serie van 4435 titels, ingedeeld per plaats en daarbinnen per jaar en vervolgens in alfabetische volgorde van auteur of titel. De titelbeschrijving bevat de auteursnaam, de titel, de vindplaats (bijvoorbeeld een tijdschrift) en enkele trefwoorden. Toegevoegd zijn een register van auteursnamen onder verwijzing naar de betreffende nummers en lijsten van geraadpleegde en niet-geraadpleegde tijdschriften en andere vervolwerken.

Er is een belangrijk hulpmiddel voor onderzoek beschikbaar gekomen en het initiatief verdient daarom alle lof, temeer omdat de UB nadrukkelijk vraagt om commentaar te leveren. Er zijn inderdaad nog wel enkele noten te kraken. De gebruiker zal vooral de afwezigheid van een zakenregister betreuen. Een voorbeeld zal dit duidelijk maken: de bladzijden 359-486 hebben betrekking op de stad Utrecht. Hierin valt niet meer te zoeken. De samenstelling van een zakenregister hoeft in dit geval overigens niet zo'n kwarwei te zijn, de titelbeschrijvingen bevatten zoals gezegd immers al één of meer trefwoorden. Het vervaardigen van een goed trefwoordenapparaat is geen sinecure, bepaalt in feite de waarde van een niet-onderwerpsgewijs ingedeelde bibliografie. Wat te denken van het enige trefwoord „bisdom“ bij de titel *De patrocinia van de HH. Servatius, Gertrudis en Lambertus in het middeleeuwse bisdom Utrecht?*

Verder is het bepaald gebruiksonvriendelijk dat bij ar-

tikelen de jaargang van het tijdschrift binnen de chronologische indeling niet wordt herhaald. Dat maakt de kans op foute zoekacties erg groot. In het algemeen schort het aan de typografische ondersteuning (bijvoorbeeld herhaalde kopjes) bij het zoeken. Het is opvallend dat het begrip „hoofdwoord“, waarop bij catalogi doorgaans wordt gealfabetiseerd, niet wordt gehanteerd. Daardoor worden eerst per jaar de titels zonder auteur en vervolgens die met auteur (en dus niet zoals gebruikelijk door elkaar) gerangschikt. De reden hiervan is niet duidelijk.

Essentieel is uiteraard de volledigheid van de bibliografie. Enkele steekproefjes op het terrein van de geschiedenis van de stad Utrecht vielen bevredigend uit, al zal het doorvlooien van de catalogi van de bibliotheek van de Gemeentelijke Archiefdienst nog wel een enkele niet-gepubliceerde doctoraalscriptie opleveren, een categorie die gelukkig niet wordt uitgesloten. Heel terecht geldt dit wel voor kranten, jaarverslagen, almanakken e.d. Dat het jaar 1963 door geen van beide bibliografieën wordt gedekt is een wat sneu gevolg van de ongelukkig geformuleerde titel van de vorige bibliografie: „tot“ in plaats van „tot en met“ 1963. . .

Met de Groningse collega's deelt de bewerkster van deze bibliografie het voor een juiste indeling rampzalige verschijnsel van de identieke namen van provincie en provinciehoofdstad. Terug naar het Sticht! Tenslotte: er zijn geen (kruis)verwijzingen gemaakt en bij titels die betrekking hebben op meerdere plaatsen moet dit wel tot omissies leiden. Dit geldt onder andere bij werken over een bepaalde gemeente. De geografische indeling is immers gebaseerd op plaatsnamen en - in tegenstelling tot het bovengenoemde Repertorium - niet tevens op regio's.

Het bestuur van de Vereniging Oud-Utrecht zou het toejuichen, wanneer de Universiteitsbibliotheek het initiatief neemt tot een eerste overleg tussen een aantal bibliotheekinstellingen en andere betrokkenen over een voortzetting in de vorm van een lopende bibliografie. Het bestuur is graag bereid daarin ook actief te participeren.

De bibliografie is - ook op diskette - verkrijgbaar bij de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Utrecht, Postbus 16007, 3500 DA Utrecht. Prijs f 100,- .

A. Pietersma

Noot

1. Zie voor een overzicht van de provinciale bibliografieën: *Open* 21 (1989) 304-309.

HET ARCHIEF VAN OUD-UTRECHT GEÏNVENTARISEERD

Het lid van de vereniging Oud-Utrecht dat tijdens een ledenvergadering gebruik maakt van het agendapunt „rondvraag“ realiseert zich wellicht niet dat hetgeen

hij of zij opmerkt, wordt vastgelegd in de notulen van deze vergadering en dat derhalve deze uitgesproken woorden nog vele generaties na de onze kunnen wor-

den nagelezen. En datzelfde lid dat een brief schrijft aan het bestuur realiseert zich wellicht evenmin dat deze brief tot in lengte van jaren bewaard blijft. Immers, deze handelingen van ons lid gaan deel uitmaken van - aldus luidt de definitie - het geheel van de archiefbescheiden, ontvangen of opgemaakt door de vereniging Oud-Utrecht. En dit geheel van archiefbescheiden, samen het geheugen van de vereniging, is onlangs geïnventariseerd en daarmee toegankelijk geworden. Van de bestanddelen van het archief is een systematisch ingedeeld geheel van beschrijvingen gemaakt, een zogenaamde archief-inventaris. En deze archiefinventaris is - voorlopig nog slechts als typoscript - te raadplegen in de studiezaal van de Gemeentelijke Archiefdienst van Utrecht, alwaar zich ook het archief bevindt.

Het archief van de vereniging Oud-Utrecht heeft sinds mensenheugenis onderdak gevonden bij de Gemeentelijke Archiefdienst. Aan de ene kant is dat niet zo verwonderlijk, aan de andere kant toch weer wel. De oud-gemeentearchivaris Samuel Muller was in zijn tijd een begenadigd onderzoeker van de Utrechtse stadsgeschiedenis. Hij was ook in staat om het resultaat van zijn onderzoekingen in een populaire vorm aan de man te brengen. Voorbeelden zijn de „Schetzen uit de Middeleeuwen" en de „Oud-Utrechtse vertellingen". Het merkwaardige is, dat hij desondanks een tegenstander was van de geschiedbeoefening in de context van een historische vereniging. In zijn tijd

- het begin van deze eeuw - waren dergelijke verenigingen al ontstaan, onder andere in Den Haag en in Amsterdam, maar in Utrecht was dit niet mogelijk. Tegenwoordig zeggen we dan: Muller lag dwars. Met hem ging het niet, *zonder* hem kon het ook niet. Het is dan toch wel enigszins wrang dat twee maanden na het overlijden van Muller door burgemeester Fockema Andreae het initiatief werd genomen tot de oprichting van de vereniging Oud-Utrecht. Op 12 maart 1923 werd deze oprichting geëffectueerd. De opvolger van gemeentearchivaris Muller was dr. W. C. Schuijlenburg, die van 1923 tot 1945 deel uitmaakte van het bestuur. Daarmee was de verbinding gelegd tussen het gemeentearchief en het bestuur van Oud-Utrecht, later in stand gehouden door mr. J. W. C. van Campen, dr. J. E. A. L. Struick, ondergetekende, J. A. C. Mathijssen en - nu - A. Pietersma. Zodoende is het geen wonder dat het gemeentearchief de vaste plek is geworden waar zowel het archief van Oud-Utrecht als haar verkoopvoorraden zijn ondergebracht.

En dat had - en heeft - tot gevolg dat alle papier producerende Oud-Utrecht-functionarissen (zoals de elkaar opvolgende secretarissen, penningmeesters, ledenadministrateurs, redactieleden) tussentijds of na afloop van hun verenigingsloopbaan, de onder hen berustende archiefbescheiden in stapeltjes, dozen, pakketjes, omslagen, stof- en hechtmappen en ordners kwamen - en komen - inleveren.

Eind jaren '60, begin jaren '70 kwam de stencil- en fotokopieerapparatuur in zwang en daarmee nam de productie van papier aanzienlijk toe. Om een voorbeeld te noemen: notulen van bestuursvergaderingen. Tot 1956 werden deze keurig in een register ingeschreven, bij de eerstvolgende vergadering werden ze dan voorgelezen en vervolgens ter vaststelling getekend door de voorzitter en de secretaris. Maar na 1956 kreeg ieder bestuurslid een gestencild (later een gekopieerd) exemplaar van de notulen, bewaarde dat voor zichzelf en leverde deze stukken na verloop van tijd in bij het gemeentearchief. Deze handelwijze werd door verreweg de meeste bestuursleden gevolgd, zodat tijdens de inventarisatie van het archief de notulen in veelvoud werden aangetroffen. Geen probleem, hoor ik u denken! Bewaar één exemplaar en gooi de rest weg. Dat is een goede gedachte, ware het niet dat elk van de stapeltjes notulen wel hier en daar - elkaar niet overlappende - hiaten vertoonde. Een tip voor het zittende en de komende besturen derhalve: laat uw secretaris de originele stukken bewaren en laat de andere bestuurs- en commissieleden hun in kopie verkregen stukken vóór de overdracht vernietigen.

De vraag is nu of de mensheid er mee gediend is dat het archief van Oud-Utrecht geordend en toegankelijk is? Het antwoord luidt vanzelfsprekend „ja" en wel om twee redenen. In de eerste plaats is het papieren geheugen van de vereniging nu eindelijk goed raadpleegbaar en dat kan - zeker voor het bestuur en voor de commissies - heel handig en nuttig zijn. In de tweede plaats is er nu de mogelijkheid om onderzoek te

Utrecht, 1 Februari 1923.

Van verschillende zijden is in den laatsten tijd de wenschelijkheid betoogd om te komen tot de oprichting van een vereeniging, die zich met de historie van Utrecht zou bezighouden en o.a. in een jaarboekje de uitkomsten van geschiedkundige nasporingen zou neerleggen.

Naar aanleiding van eenige in dien zin gevoerde voorloopige besprekingen veroorloof ik mij een aantal stadgenooten, die geacht kunnen worden zich hiervoor te willen interesseeren - en onder hen meen ik U te mogen rekenen - samen te roepen tot een bijeenkomst op Maandag, 5 Februari a.s. 'avonds te 8 uur, ten Stadhuiuze (kamer 14).

Het zal mij aangenaam zijn, zoo U aan deze mijne uitnoodiging zal willen gevolg geven.

Aan
den Heer Dr. W. A. F. Bannier,
te

U T R E C H T .

Deelnemers aan de kastelentocht 1928 bij „Goudestein“ in Maarssen. Uit: archief Oud-Utrecht, inv.nr. 262.

doen naar de geschiedenis van Oud-Utrecht en de rol die zij gespeeld heeft in het Utrechtse stedelijke en provinciale gebeuren. Er is weer een bron van onderzoek bijgekomen.

Zal de onderzoeker bij het raadplegen van deze archiefbron interessante en spannende zaken tegenkomen? Ja en nee, het is maar hoe je het bekijkt. Oud-Utrecht was - zeker vóór de oorlog - een vereniging van gegoede burgers die zich ten doel stelden om binnen de eigen kring het cultureel verleden stijlvol te savouren. Kenmerkend in dat verband is de wijze waarop in de beginjaren aan ledenwerving werd gedaan. Het bestuur placht zich schriftelijk te wenden tot dié Utrechtse, waarvan men aannam dat zij in de sfeer en de stijl van de vereniging zouden passen. Deze Utrechtse werden er dan van in kennis gesteld dat 't het bestuur behaagde om hen lid te laten worden van Oud-Utrecht. Sommige aangeschrevenen waren zeer gevlaid, anderen weer uitermate boos over deze overrompelingstactiek.

De tijden veranderen en Oud-Utrecht veranderde mee. Vanaf het begin van de jaren zestig ontwikkelde de vereniging zich stormachtig. Het gestelde taakveld verbreedde zich aanzienlijk en het ledental groeide sterk. In 1923 waren er 94 leden, in 1985 waren dat er ca. 1850. De zittingsduur van de bestuursleden nam daarentegen aanzienlijk af. Nu is de maximale termijn statutair negen jaar, maar bijvoorbeeld G. A. Evers en ir. F. D. M. Bardet hielden het beiden 25 jaar vol. De vereniging bleek op middelbare leeftijd nog een zeer vruchtbare dame te zijn, want zij kreeg een groot aantal dochters en kleindochters: de Stichting Stichtse Historische Reeks, het Utrechtse Geveltekenfonds, de SPOU, de Stabu, enzovoorts.

Kortom, Oud-Utrecht groeit en bloeit en heeft nog een mooie toekomst voor zich. Het verleden kent immers geen einde!

G. J. Röhner

FRANCISCUS COHU, EERSTE R.K. PASTOOR VAN ZEIST SEDERT DE HERVORMING

De recente ontsluiting van het archief van het Aartsbischopelijk Priesterchap Utrecht¹⁾ en de Collectie Rijsenburg²⁾ heeft nieuwe gegevens aan het licht gebracht betreffende de bij K.B. van 19 augustus 1842, no 53 opgerichte R.K. Parochie te Zeist toegewijd aan St. Jo-

seph, die in aansluiting op de publicaties³⁾ van de Van de Poll-Stichting de eerste R.K. pastoor na de Hervorming te Zeist, Franciscus Cohu (Utrecht 1801-Zeist 1858) en de moeilijke beginfase van de R.K. Parochie te Zeist duidelijker uit de verf doen komen.